

ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΜΟΤΙΒΑ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΧΙΩΤΗ ΧΑΡΑΚΤΗ ΝΙΚΟΥ ΓΙΑΛΟΥΡΗ

Αναστασία Μανδάλα

Φιλόλογος-Αρχαιολόγος

Το «χρονικό των στολιδιών» στην τέχνη του Νίκου Γιαλούρη εκτυλίσσεται με τρόπο βιωματικό και μοναδικό. Ζώντας στον φτωχό οπτικό κόσμο της επαρχίας χωρίς παιχνίδια και μεγαλώνοντας με την οικογενειακή αρχή του «μέτρου», καθότι μοναδικός πόρος ζωής ήταν το μηνιαίο του πατέρα από την Αμερική, άρχισε από πολύ νωρίς να φτιάχνει με τα μάτια του τα δικά του μοτίβα και τα δικά του παραμύθια, μιας που «ο Νους και η Καρδιά ναύλα δεν πλερώνουν».

Ένας κεντητός μικρασιατικός επιτάφιος στα χρόνια της εφηβείας ήταν το πρώτο οπτικό ερέθισμα, η πρώτη «οπτική κλωτσιά», όπως έλεγε ο ίδιος, για προσωπική δημιουργία.

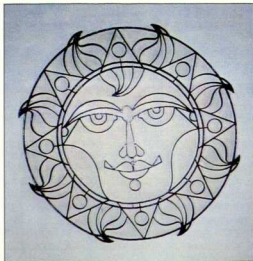
Στα δύσκολα χρόνια της Γερμανικής Κατοχής αρχίζει τις «περιηγήσεις» για λόγους βιοπορισμού στη νότια Χίο. Εκεί επισκέπτεται το ανοιχτό «Μουσείο» της Λαϊκής Τέχνης του «νησιού των ανέμων». Βλέπει κεντήματα (ζομπλιαστά και γραφτά), λιθανάγλυφα, ταμσατα, μεταβιζαντινά «κεντητά», Ξυλόγλυπτα τέμπλα, κεραμικά στα Αρμόλια και Ξυστά στο Πυργί. Όλα αυτά τα «στολιδιά» αιχμαλωτίζονται από το «Νου και την Καρδιά» του νεαρού «ποιητή».

Τα πρότυπα του Γιαλούρη μπορεί να διακρίνονται από τον αυθορμητισμό, την απλοικότητα, την ανωνυμία, τον συμβολικό και αφηγηματικό χαρακτήρα, στο έργο του όμως μεταπλάθονται με τη δικά του εκφραστική γλώσσα και γραφή. Η ελευθερία στην κίνηση, η γεωμετρικότητα, η

1. Νερόμυλος στο Δελφίνι, χ.χ., ακουαρέλα σε χαρτί, 63x44 εκ. Village Inn, Porto Carras.

ισορροπία και η πειθαρχία είναι σημάδια της δικής του «ποιητικής». Ο ίδιος άλλωστε κατέθετε ότι η «μη αντιγραφή» αποτέλεσε στάση ζωής και ότι παράδοση σημαίνει ένα μπισοτάκι απλό και σίγουρο που όλο το σπέρνεεις κι όλο σου δίνει κάτι καινούργιο.

2. Λίθινο εξόστρο, χ.χ., 97x97 εκ. Village Inn, Porto Carras.

3. Ήλιος, χ.χ., σίδερο, 1,10x1,10 μ. Village Inn, Porto Carras.

5. Δοχείο με λουκουδία και πουλιά, χ.χ., πυρογραφία. Βίκα Καπετάν Γιάννη Κορρά, Porto Carras.

Η βασιική φυτική σύνθεση που κυριαρχεί στο διακοσμητικό του έργο είναι το ανθοφόρο αγείο με τις αγαπημένες του κόκκινες λαλάδες με τον μακρύ και κομψό μίσχο, με τα τριαντάφυλλα, με τα γαρίφαλα και τους κατιφέδες – σύνθεση που απαντά σε πολλαπλές παραλλαγές με κεντρικό μοτίβο το κυπαρίσσι, το ηλιοτρόπιο, την παπαρούνα ή το σταυρό.

Στο ανατολίτικο αυτό θέμα η ελληνική παράδοση προσθέτει τα δικά της σύμβολα διά χειρός Γιάλουρη: φίδια, δράκους με γυαλιστερά μάτια και φτερά –τον Δράκο Τριαντάφυλλο και τον Δράκο Παπαρούνα–, την Αναμάλιαρα Γοργόνα, Ήλιο ή Σελήνη, δρακοντόσφαιρα, τα απροσδιόριστα πουλιά, γοργόναει και δικέφαλους αετούς.

Πλάι στα συμβολικά και μαγικά μοτίβα εικονίζονται και ολόκληρες αφηγηματικές σκηνές του Καραγκιόζη και του κόσμου των παραμυθιών.

Η βαλίτσα των σκίων του Διονυσίου Πρωγώνατου, του ελληνορουμάνου καραγκιόζοπαίχτη, ανοίγεται στη ζωή του δημιουργού μας μια μέρα του '41. Γίνεται για δύο καλοκαίρια βοηθός του, μαθαίνοντας να κόβει παρδαλές φηγούρες, ενδεικτικές για τη λιτότητα των γραμμών τους. Κοιτά στους γνωστούς μας τύπους του Εβραίου, του Χατζηραβάτη, του Νιούσιου, προστίθεται τώρα ο καπετάν Γκρης, ο Λουκούμ Πάσας και ο «διάσημος Βήλα Αρβή. Μηδέν».

4. Αριστοφανικό κοστούμιο του Ευριπίδη, 1995, ακρυλικό σε χαρτί. Ιδιωτική συλλογή.

Στα αριστοφανικά κοστούμια, στα τραπουλόχαρτα και τα «Αμάνησια» χαρακτηριστικά του, οι επιρροές από τον διονυσιακό κόσμο του Καραγκιόζη είναι εκδήλες.

Το πάντρεμα των στοιχείων της φύσης, του Ήλιου, της Σελήνης και των Αστεριών στα Ζώδια της Σιωπής, στα Πέτρινα Πέλαγα, στους χάρτες και στα καλλιγραφημένα παραμύθια του αποπνέουν μια «εξωλογική» δροσιά και διηγηματικότητα. Απελευθερώνονται από τον στατικό και τυποποιημένο χαρακτήρα τους και απαιτούν ελευθερία και πνευματικότητα. Έτσι υμνολογεί Ήλιος γελαστός, Ήλιος συνοφρυωμένος, Ήλιος Αστεριές, Ήλιος Ψαριανούς, Ήλιος Θλιμμένους, Ήλιος Μουστακοφόρους με κυματιστά μαλλιά, Ήλιος Χασικλήδες. Δίπλα τους η Σελήνη, ενίστη ως ροδομάγουλη κόρη και άλλοτε ως μαλάκιο, επιτελεί το δικό της ρόλο.

Ο Γραίος, ο Λεβάντες, ο Πουέντες και ο Σορόκος, σύμβολα του Αγιαίου και του Νίκου Γιάλουρη, σφραγίζουν το πληθωρικό του έργο. Μπρίκια και σκούρες με σημειώσεις και διακοσμητικές ταινίες αρμενίζουν δυναμικά και ειρηνικά μέσα στο θαμπωμά του χρώματος της παλιάς εικόνας.

Τα ακρυλικά χρώματα, η σπινική μελάνη, το λιμόλεουμ, το ξύλο, το δέρμα και το χαρτί, απαραίτητα υλικά για την απόδοση των λαϊκών μοτίβων. Το χρώμα αδοσέυετο και πλακάτο εγκλωβίζεται στο παχύ βερνίκι. Μια βυζαντινή αύρα διαπερνά το χονδροκόκκινο, το λαδί, το καφέ και το βαθύ γαλάζιο του χρωματιστού μικρόκοσμου του.

Η ενασχόληση με τα λαϊκά μοτίβα στο έργο του Νίκου Γιάλουρη είναι μια γοητευτική περι-

πλάνηση. Η έλξη που ασκεί οφείλεται κατά μεγάλο μέρος στην ελευθερία μεταστοιχειώσεως των θεμάτων, στην επίπεδη προοπτική και στην ιδιότυπη αυστηρή εικαστική γραφή του, ένδειξη δροσιάς και ζωής.

Ο Νίκος Γαλούρης γεννήθηκε στη Χίο το 1928 όπου έμεινε μόνιμα, εργαζόταν και δίδασκε. Είχε πραγματοποιήσει περισσότερες από 70 εκθέσεις από το 1945 στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και είχε συμμετάσχει στην Μπιενάλε Αλεξανδρείας το 1976 και στην Πανελλήνιο του 1971. Επίσης είχε εκθέσει έργα του, ύστερα από προσκλήσεις, στην Αμερική, τη Σκανδιναβία, τη Ρωσία, τον Καναδά κ.α. Έγραφε ποίηση, θέατρο και δοκίμιο και δημοσιογραφούσε στον ντόπιο αθηναϊκό και ξένο τύπο από το 1958.

Συνεργάστηκε με το ραδιόφωνο και την τηλεόραση και είχε ταινίες μικρού μήκους στο ενεργητικό του με πρώτη την αγγλοελληνική παραγωγή «Το νησί και ο καλλιτέχνης» (1966), με θέμα τη Χίο και την καλλιτεχνική του δουλειά πάνω σ' αυτή. Συνεργάστηκε επίσης σε διάφορες ταινίες για τη Χίο με τελευταία τη βυζαντινή και μεσαιωνική Χίο.

Ασχολήθηκε με τη σκηνογραφία και τη διακόσμηση (Θμρηίο Πνευματικό Κέντρο - Ξενοδοχεία Χανδρή και Πόρτο Καρράς-Χαλιδική) και είχε σχεδιάσει υφάσματα, κοσμήματα και εξώφυλλα βιβλίων και δίσκων.

Ήταν μέλος του Καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου, του Κύκλου Παιδικού Βιβλίου και της Διεθνούς Ομάδας Καλλιτεχνικής Χειροτεχνίας.

Τα έργα του ήταν χαρακτηριστικά, λαδοπλαστέλ

6. Σκυριανή γαλέρα (λεπτομέρεια σύνθεσης με γαλέρες και γοργόνες) 1974, λινόλεου, 1,70x1,20μ. Βίλα Καπετών Γιάννη Καρρά, Porto Carras.

και ακρυλικά, πάντα με θέματα από τη Χίο και το Αιγαίο.

Το εργαστήριο-κατοικία του ήταν στη γραφική συνοικία της Αγ. Μαρίας Καλοπλύτου (Φωτεινού 9). Στον ίδιο χώρο στεγαζόταν και το μόνο εκθετήριο του Ζωγράφου, η ΠΥΞΙΔΑ.

Πέθανε τον Ιούνιο του 2003 στην «ανεμέωσα» Σ.Χίο.

7. Φυτικά ματρία (διακόσμηση ευκλείσου) 1974, λινόλεου. Βίλα Καπετών Γιάννη Καρρά, Porto Carras.